

هرمنوتیک و اجتهاد

در فقه سیاسی

مجموعه نشست‌ها و مقالات

ب. اشتهار

سید کاظم سید باقری

نشریه پژوهش‌های علوم و فنون اسلامی

www.ketab.ir

هرمنوتیک و اجتهاد در فقه سیاسی

مجموعه نشست‌ها و مقالات

به اهتمام سید کاظم سید باقری

- ناشر: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی
- وابسته به دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم
- تهیه: پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی
- مسوول انتشار: محمدباقر انصاری
- برآیند: علیرضا سالوند
- چاپ: چاپخانه مؤسسه بوستان کتاب
- چاپ اول: زمستان ۱۳۹۴
- شماره ن: ۵۰۰
- قیمت: ۱۰۰۰۰ تومان
- عنوان: ۳۳۵، فصل ۶

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: قم، خیابان شهیدان، ستانه، کوچه آمار، پلاک ۴۲

تلفن و دورنگار: ۳۷۸۳۲۲۸۳، ۰۰۱ صحنه: ۳۷۱۸۵/۳۸۸۸، کدپستی: ۳۷۱۵۶-۱۶۳۳۹

مراکز پخش: ۱. قم، میدان شهیدان، دورنگار ۳۴-۳۷۸۳۲۲۸۳، ۰۲۵

۲. تهران، خیابان انقلاب، روبروی درب دانشگاه تهران، پاساژ فروزنده

طبقه همکف، واحد ۳۱۲، تلفن ۶۶۹۵۱۵۳۱

وب سایت: www.pub.isca.ac.ir؛ پست الکترونیک: nashr@isca.ac.ir

مرشدان:	سید باقری، سید کاظم، ۱۳۵۰ = گروه پژوهشگران
عنوان و نام پدیدآور:	هرمنوتیک و اجتهاد در فقه سیاسی: مجموعه نشست‌ها و مقالات / به اهتمام سید کاظم سید باقری؛ تهیه پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی
مشخصات نشر:	قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، سرویت پژوهش پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری:	۲۱۶ ص:؛ نمودار
شابک:	۱۳۰۰۰ ریال؛
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
یادداشت:	کتابنامه:
یادداشت:	نمایه
موضوع:	هرمنوتیک - مقاله‌ها و خطابه‌ها
موضوع:	هرمنوتیک - مطالعات تطبیقی
موضوع:	تأویل
موضوع:	اجتهاد و تقلید - مقاله‌ها و خطابه‌ها
شناسه افزوده:	دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، معاونت پژوهشی، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۴ ۹-س/۲۴۱ BP
رده‌بندی دیویی:	۱۲۱/۶۸
شماره کتابشناسی ملی:	۲۰۲۴۸۰۴

فهرست مطالب

۹	سخنی با خوانند
۱۲	مقدمه
	سید کاظم سیدی باقری
۱۸	تعامل اجتهاد و هرمنوتیک
۲۵	گزارش نشست‌ها و مقاله‌ها
۴۵	منابع و مآخذ
فصل اول: اجتهاد و هرمنوتیک، پیوند یا کسب استنباط	
۴۹	گفتار اول: اجتهاد و هرمنوتیک، نگرشی کلی
	سید صادق حسینی
۴۹	مقدمه
۵۰	نحله‌های هرمنوتیک
۷۷	منابع
۷۹	گفتار دوم: تعامل اجتهاد و هرمنوتیک، تلاشی برای رسیدن به فهم جامع
	علیرضا قلاندری

گفتار سوم: فهم هرمنوتیکی و فهم اجتهادی ۹۷

منصور میراحمدی

الف) چیستی فهم هرمنوتیکی ۹۷

ب) فهم اجتهادی ۱۰۲

ج) مقایسه فهم‌های هرمنوتیکی و اجتهادی ۱۰۴

روشنی و پاسخ ۱۰۷

فصل دوم: نسبت‌سنجی اجتهاد با برخی از نحله‌های هرمنوتیک

گفتار اول: نسبت هرمنوتیک اجتهادی با دیگر نحله‌ها ۱۱۳

عبدالحسین خسروپناه

منابع ۱۲۷

گفتار دوم: بررسی رابطه اجتهاد در سه هرمنوتیک کلاسیک ۱۲۹

سید کاظم سیدباقری

مقدمه ۱۲۹

بسترهای طرح هرمنوتیک کلاسیک ۱۳۱

۱. هرمنوتیک عام شلایرماخر ۱۳۴

۲. هرمنوتیک روش‌شناختی دیلثای ۱۴۰

هرمنوتیک کلاسیک و اجتهاد ۱۴۶

منابع ۱۵۴

گفتار سوم: بررسی تطبیقی اجتهاد و هرمنوتیک اسکینر ۱۵۹

غلامرضا بهروری لک

منابع ۱۷۱

فهرست مطالب ۷

گفتار چهارم: نسبت‌سنجی میان هرمنوتیک فلسفی و اجتهاد در ققه سیاسی ۱۷۳
عبدالوهاب فراتی

روش سنتی حوزه‌های علمیه و دانش‌های تفسیری ۱۷۳

پرسش و پاسخ ۱۸۵

منابع ۱۸۹

حاشیه بر برخی نتایج ۱۹۱
سید کاظم سیدباقری

منابع ۲۰۳

مآیله‌ها

آیات ۲۰۵

احادیث و روایات ۲۰۶

اعلام ۲۰۷

اصطلاحات ۲۱۰

کتاب‌ها ۲۱۵

سخنی با خاندان

پیروزی انقلاب اسلامی و شکل‌گیری نظام جمهوری اسلامی نویدبخش حضور فعال دین در عرصه‌ها سیاسی - اجتماعی بود. این ایده، در سطح ملی ترسیم‌کننده هویت دینی - ملی حیات سیاسی - اجتماعی ایرانیان و در سطح فراملی تبیین‌کننده ضرورت بازسازی تمدن اسلامی و اعاده هویت و عزت به مسلمانان در دوران معاصر بود. ترسیم هویت دینی - ملی و تلاش برای بازسازی تمدن اسلامی، پرسش‌ها و معضلاتی جدید را در دو سطح مذکور به وجود آورد که تاکنون منابع دینی و دیدارها در عرصه علوم و مراکز علمی با آن به طور جدی مواجه نشده بودند. پاسخگویی به این پرسش‌ها و معضلات، بی‌تردید نیازمند بازنگری در مبانی و پیش‌فرض‌ها و علوم رایج انسانی و اجتماعی در کنار بازگشتی روشمند و نقادانه به سنت فکری است. این بازنگری ضمن فراهم‌ساختن زمینه‌های لازم برای بهره‌گیری از توانمندی‌های سنت و دانش سنتی، امکان استفاده از ظرفیت‌ها و قابلیت‌های علوم جدید در دوران معاصر را به ارمغان می‌آورد؛ بنابراین وظایف مراکز علمی و پژوهشی در جمهوری اسلامی، بسی سنگین است. این مراکز از سویی رسالت پاسخگویی به پرسش‌ها و معضلات فکری را بر عهده

دارند و از سوی دیگر به فرهنگ‌سازی و تولید فکر و اندیشه که عناصر و لوازم اصلی احیای تمدن اسلامی‌اند باید اولویت دهند.

پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی نیز با تلاش در جهت پاسخگویی به پرسش‌ها و معضلات فکری مربوط به حوزه پژوهشی خود و فراهم‌ساختن زمینه‌های لازم برای بازتولید فرهنگ سیاسی - دینی و ارائه دانش سیاسی مبتنی بر منابع اسلامی هویت‌شناسی و هویت‌سازی در زمینه‌های فلسفه سیاسی، فقه سیاسی و علوم سیاسی را مهم‌ترین هدف خود می‌داند و دنبال می‌کند. این پژوهشکده با فراهم‌کردن زمینه‌های رشد نیروی انسانی در عرصه پژوهش‌های سیاسی با رویکردهای فلسفی، فقهی و علمی تلاش می‌کند در جهت عزم و اراده ملی برای احیای تمدن اسلامی گام بردارد.

اثر حاضر محصول تلاش فکری پژوهشگر فرهیخته آقای دکتر سیدکاظم سیدباقری با هدف بررسی مناسبیت هرمنوتیک و اجتهاد در فقه سیاسی نگارش یافته است.

بی‌تردید اجرای این پژوهش و غنای علمی آن مدیون تلاش‌های ارزنده مدیر محترم گروه فقه سیاسی حجت‌الاسلام و المسلمین آقای سیدسجاد ایزدهی، ارزیابان محترم آقایان دکتر سیدصادق حقیقت‌دوست، دکتر محمد پزشکی، مدیر محترم امور پژوهشی آقای محمود فلاح، کارشناس محترم گروه آقای مجید اکبری‌ان گرمجی است که جای دارد از زحمات‌ها و تلاش‌های آنان قدردانی شود.

همچنین از ریاست محترم پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی حجت‌الاسلام والمسلمین آقای دکتر نجف لک‌زایی تشکر می‌کنم که بدون حمایت و مساعدت‌های بی‌دریغ و مؤثر ایشان، پژوهش حاضر به فرجام نمی‌رسید و

نیز از نشر پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی که آماده‌سازی فنی و فرایند چاپ و نشر اثر را بر عهده داشتند، سپاسگزاری می‌کنم.

پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی، در راستای حیات و بالندگی علم و دانش، آثار خود را در اختیار جامعه علمی قرار داده، پیشاپیش از انتقادهای و پیشنهادهای علمی همه استادان، صاحب‌نظران و پژوهشگران محترم استقبال می‌کند. امید است این فعالیت‌های علمی موجب‌ات رشد و بویایی فرهنگ سیاسی-دینی و زمینه‌های گسترش اندیشه سیاسی اسلام را فراهم سازد.

دکتر منصور میراحمدی

مدیر پژوهشکده علوم و اندیشه سیاسی